

*Flaskár Melinda –
Elek Gabriella*

**„ÍMÉ, AZ ÚRNAK
ÖRÖKSÉGE, A FIAK;
AZ ANYAMÉH GYÜMÖLCSE:
JUTALOM”**

A VISSI REFORMÁTUS ÁTMENETI ANYAOTTHON

Az egyház legfontosabb küldetése, hogy teljesítse Krisztus szeretetének parancsát a világban, különösképpen a rászorulókat iránt. Az anyaotthonok létrehozása ezen küldetés egyik megnyilvánulása. Az alábbiakban bibliai alapokon érvelünk amellett, hogy az egyháznak miért kellene több ilyen kezdeményezést támogatnia, vezetnie vagy létrehoznia.

Az 5Mózes 15:7-8. azt tanítja, hogy aki közöttünk szegény vagy rászoruló, annak nyílt szívvel és bőkezűen kell segítséget nyújtani: „Meg ne keményítsd a te szívedet, és be se kösd be a kezedet a te szegény atyádfia előtt.” Az anyaotthonok olyan intézmények, ahol a nehéz sorsú anyák és gyermekeik oltalmat és támogatást kapnak. Amikor egy nő gyermekét egyedül neveli, és lakhatási szegénységben él, vagy bántalmazott, és segítség nélkül marad, az egyház feladata, hogy „megnyissa kezét”, és minden olyan eszközt biztosítson számukra, amelyre szükségük van.

A Példabeszédek könyvében Salamon király (19:17) így ír: „A ki kegyelmes a szegényhez, az Úrnak ad kölcsönt; és az ő jótéteményét megfizeti néki.” Amikor az egyház anyaotthont hoz létre, az nem csupán emberi jószándék, hanem isteni elhívás betöltése. A szegény és elhagyott anyák segítése egyenértékű azzal, hogy magának Istennek nyújtunk segítséget, és Ő megígéri, hogy megjutalmazza ezt a szolgálatot.

Az Ézsaiás 58:7 egyértelműen fogalmaz: „Nem az-é, hogy megoszsd a te kenyeredet az éhezővel, és a bujdosó szegényeket házadba bevigyed?” Az anyaotthonok célja, hogy befogadják azokat a nőket és gyermekeket, akiknek nincs hova menniük, és az egyház ebben az esetben teljes mértékben teljesíti ezt az ígét. A mezíteleneket felruházzuk, a hajléktalanokat befogadjuk, és biztosítjuk számukra a legfontosabb testi és lelki szükségleteiket.

A Máté 25:35-36-ban Jézus saját magát azonosítja a rászorulókkal: „Mert éheztem és

ennem adtatok; szomjúhoztam és innom adtatok; jövevény voltam és befogadtatok.” Az anyaotthonok létrehozásával az egyház Jézus tanítását gyakorlatban valósítja meg, hiszen az anyák és gyermekeik befogadása nemcsak emberi jócselekedet, hanem Jézus Krisztus szolgálata is.

Az Újszövetségben a szeretet parancsa nem csupán a lelki gondoskodásra vonatkozik, hanem a testi szükségletekre is kiterjed. Jakab 2:15-17 szól arról, hogy a hit halott cselekedetek nélkül: „Ha pedig az atyafiak közül valamelyik mezítelen, és szűkölködik mindennapi eledel nélkül, és azt mondja néki valaki közületek: Menj el békességgel, melegedjél meg és lakjál jól; de nem adjátok meg néki, amire szüksége van a testnek, mi annak a haszna?” Az anyaotthonok létrehozása ennek az igei felszólításnak a konkrét megvalósítása, hiszen nem elég csak szóban hirdetni a segítséget, hanem tényleges, gyakorlati gondoskodást kell nyújtani.

Az anyaotthon létesítése egy olyan feladat, melynek során az egyház konkrétan és aktívan beavatkozik a nehéz sorsú nők és gyermekek életébe, és kifejezi Isten gondoskodó szeretetét. Az egyház nem nézheti tétlenül, ha valaki segítséget szenved, hanem cselekednie kell, és oltalmat kell nyújtania azoknak, akik az élet legnagyobb kihívásaival néznek szembe. Ezért nagyon fontos, hogy minden református közösség hazánkban és külföldön egyaránt fontolja meg, hogy létrehozza és támogassa az anyaotthonokat, mert ezek az intézmények nemcsak társadalmi, hanem isteni megbízásra is predesztináltak.

Viss község, az anyaotthon otthona

Viss község már a Honfoglalás korában lakott volt, de először 1239-ben említik. A községről szóló első írásos emléket a Pongrácz családok levéltára őrzi 1381-ből.¹ 1699-ben Viss honlapjának tanúsága szerint a falunak kőtemploma volt, melyet 1784-ben 5x5 öl alapterületű fatemplom váltott fel, mely előtt egy fából készült harangláb állt.² A templomnak 1779-ben egy, 1782-ben már két harangja volt.³ Borovszky monográfiája szerint a község 1885-ben leégett.⁴ Kenézli község honlapjának tanúsága szerint a Vissi Református Egyházközség 1893-ig Kenézlihez tartozott.⁵

„A mai templomot Katona György sárospataki építésmérnök tervezte, 1895–98 között épült fel, keleti homlokzata előtti 22 méter magas tornyával együtt, neoklasszicista stílusban. A templom erős hasonlóságot mutat a vámosújfalusi templommal. 1808-ban orgonát vásároltak a tiszalöki egyháztól, melynek nyolc változata volt, de ez a II. világháborúban teljesen tönkrement. A 8x12 méteres belső térben 180 ülőhely van, mennyezete sík, vakolt. A 182 kg-os harangját Szlezák László öntötte 1927-ben

1 HUNEK Emil (szerk.): *Nyíregyháza és Szabolcs vármegye községei*, Budapest, Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala, 1931, 361.

2 VÁRADY József: *Tiszáninnen református templomai*, Debrecen, Litográfia Nyomda, 2006, 376.

3 PATAY Pál: *Zempléni harangok*, Miskolc, Kapitális Kft., 2009, 107.

4 BOROVSZKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai*, Budapest, Országos Monográfiai Társaság, 1896. URL: <https://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0019/6.html> Utolsó letöltés: 2024. 09. 17.

5 Református egyház, *kenezlo.hu*. URL: https://www.kenezlo.hu/egyh_ref.php Utolsó letöltés: 2024. 09. 20.

Budapesten, a 80 kg-osat pedig Walser Ferenc 1887-ben szintén Budapesten, ugyanott.”⁶ – írja Várady József lelkész a *Tiszáninnen református templomai* című könyvében. Borovszky monográfiája szerint a község 1885-ben leégett.⁷

Az intézmény földrajzi elhelyezkedését tekintve a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Viss községben található, a Tisza és a Bodrog folyó körülhatárolásában: a Bodrogzugban. A legközelebbi közúton megközelíthető város, Sárospatak 25 km-re van. A megyeszékhelytől (Miskolc) való távolsága 100 km közúton, továbbá rendelkezésünkre áll az enyhe tavaszi/nyári és őszi időszakban egy rövidebb megközelítési mód: a Kenézlő és Balsa között járó kompon keresztül, így megközelítőleg a távolság: 80 km. A község „zsáktelepülés”, azaz nincs átmenő forgalma. Népessége folyamatosan csökken. Míg 1910-ben 1051 lakosa volt, napjainkban a lakosságszáma 494 fő.⁸ 2013-ban még 696-an laktak itt. Azóta folyamatosan csökken az itt lakók száma. Ennek egyik oka lehet, hogy a település iskoláját bezárták, jelenleg csak óvoda működik a faluban. A posta, a bolt, a kocsmá-dohánybolt és az emutelep mellett az anyaotthon komoly munkahelyteremtő erővel bír. Hatan dolgoznak itt.

A földrajzi elhelyezkedés és ennek okán az itt élők rossz munkaerőpiaci helyzete sok mindenben meghatározza az intézmény életét, mely 2001. február 1. óta működik a településen. Kezdetben mint a Zempléni Református Egyházmegye Vissi Átmeneti Anyaotthona funkcionált, majd a Református Szeretetszolgálat kezdte működtetni. Az anyaotthon intézményét az akkor több mint 300 éves egyházközség hozta létre. Ekkor történt a két épület felújítása, melyek a Vissi Református Egyházközség tulajdonát képezik. A főépület régen református iskola volt, a második épület pedig parókia. Annak idején nagytiszteletű Szentimrei Mihály Vissen, Kenézlőn, Zalkodon volt lelkész, amellett ellátta a Sárospataki Tudományos Gyűjtemény főigazgatói feladatait is. A lelkész egy gyermekotthont szeretett volna létrehozni, és ennek kapcsán több alkalommal tárgyalt az akkor hivatalban lévő polgármesterrel. Távlati tervei között szerepelt, hogy az ott felnövő gyermekek majd házat kapjanak Vissen, hozzájárulva a település lakosságszámának fenntartásához. Végül az épület ilyen célú felújítására nem álltak rendelkezésre megfelelő források, viszont az anyaotthon céljára történő létesítéshez igen, így ennek az intézménynek a létrehozása valósulhatott meg.⁹

Az épület (a volt református iskolaépület) a kárpótlás során került vissza a református egyház tulajdonába. Az egytantermes református iskolát korábban államosították, és az 1990-es éveket követően volt lehetősége az egyháznak, hogy visszakapja. Az egyházközség választhatott, hogy pénzt vagy épületet szeretne. Először arra gondoltak az egyháztagok, hogy gyermekotthon legyen, majd a Szociális és Családügyi Minisztérium pályázati kiírása miatt anyaotthon létesítése mellett döntöttek.

6 VÁRADY: i. m., 374.

7 ELEK Gabriella: *Megvalósult szociálpolitikai törekvés a Zempléni Református Egyházmegyében: Otthonteremtés a Vissi Anyaotthonban*, Szakdolgozat, Sárospatak, Sárospataki Református Teológiai Akadémia, 2013, 16.

8 KSH: Viss. Alapadatok, *ksh.hu*, URL: https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=05096 Utolsó letöltés: 2024. 09. 25.

9 Interjú Nt. Szentimrei Márk református lelkésszel, Nt. Szentimrei Mihály fiával.

Ebből a pályázati pénzből került sor a két épületben kilenc lakószoba kialakítására közösségi terekkel együtt. A főépületben 4 lakószobát alakítottak ki, melyekhez két szobánként egy-egy fürdőszoba is tartozott. Minden szoba mellé gardróbzsoba került kialakításra. Ezenkívül létrehoztak egy közösségi teret, amely egyben a konyha szerepét is betölti. Egy külön vizesblokkal rendelkező nagyobb szobát is kialakítottak annak érdekében, hogy nagyobb család is lakhasson itt. A második épületben négy lakószoba és egy közösségi tér került kialakításra. Ide három zuhanyzót, három WC-t építettek.

Az intézmény 2019. augusztus 1-től a már korábban Miskolcon működő Lorántffy Zsuzsanna Református Kismamaház Vissi Telephelyeként üzemel.

Az intézmény működési engedélye 30 főre, ezen belül 9 édesanyára és gyermekeik ellátására terjed ki. Az otthon működési engedélye alapján az egész ország területéről fogadhat rászorulókat.

Az anyaothnonokról és a vissi intézményről

Ezek az intézmények a hajléktalanság, otthontalanság társadalmi problémájának megjelenését követően annak kezelésére jöttek létre. Az otthonokban a gyermekek és a szülők együttes elhelyezésére van lehetőség. Az intézmények működtetésének az a célja, hogy megakadályozza a családok szétesését, és lehetővé tegye, hogy a gyermekek saját családjukban nevelkedjenek.

A családok átmeneti otthona olyan önkormányzat vagy civil szervezet által működtetett, állami normatívából is gazdálkodó intézmény, amely a gyermekvédelmi alapellátás keretein belül biztosít átmenti gondoskodást az ott lakó kiskorúak részére, emellett szüleiknek lakhatási lehetőséget és családgondozást nyújt. Az apából, anyából és gyermek(ek)ből összetevődő családban élő egyének a gyermekvédelmi törvény értelmében egy évig nyerhetnek elhelyezést, mely szükség esetén fél évvel vagy az iskolai év végéig meghosszabbítható. Az elhelyezésnek nem feltétele a mindkét szülő és a gyermek(ek) közti vérségi vagy törvényes és a szülők közti törvényes kapcsolat.

Az önkormányzatok a családok átmeneti otthonának működtetésével kapcsolatos kötelező feladataik ellátására gyakran ellátási szerződéseket kötnek civil szervezetekkel. Így jött létre az a helyzet, hogy a vizsgált időszakban vármegyénkben Miskolcon egy anyaothton és egy családok átmeneti otthona működik, melynek ellátási területe a megyeszékhely, illetve egy olyan anyaothton, amely országos hatáskörű elhelyezést biztosít. Ezenkívül Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében Vissen működik még az anyaothton, mely szintén az országból bárholnan fogad édesanyákat.

A 1997. évi XXXI. törvény nem tesz különbséget a családok átmeneti otthona mint kétszülős ellátási forma és az anyaothton mint egyszülős ellátási forma között, mindkettőt családok átmeneti otthonának nevezi. A szociális szakmán belüli zsargon az anyaothton megnevezéssel kizárólag az egyszülős ellátási formát illeti.

Az anyaothton olyan önkormányzat vagy civil szervezet által működtetett, állami normatívából is gazdálkodó intézmény, amely a gyermekvédelmi alapellátás keretein belül biztosít átmenti gondoskodást az ott lakó kiskorúak részére, emellett édesanyának

is lakhatási lehetőséget és családgondozást nyújt. Az anyából és gyermek(ek)ből összetevődő családban élő egyének a Gyermekvédelmi Törvény értelmében egy évig nyerhetnek elhelyezést, mely szükség esetén fél évvel vagy az iskolai év végéig meghosszabbítható.

Mit nyújt a vissi anyaoththon?

Az anya–gyermek kapcsolat megerősítése és egészséges alapokra való helyezése a cél.

Az ellátott gyermekek részére napi ötször, a felnőttek számára napi háromszori étkezést biztosít az intézmény. Hétvégén együtt főznek a gondozottak az intézmény egy munkatársának irányításával, mivel csak egy gáztűzhely áll a családok rendelkezésére. Mivel az ellátott anyák többsége nem dolgozik, és egyetlen jövedelmük a családi pótlék, illetve a foglalkoztatást helyettesítő támogatás, az intézmény biztosítja a nyersanyagokat. Az ünnepek alkalmával sor kerül a hagyományos ételek elkészítésére. Így bejgli, töltött káposzta, húsvéti sonka készül. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a 2000-es évek elején még volt olyan édesanya, aki tudott főzni, el tudta készíteni a töltött káposztát, azonban 2005-öt követően olyan ellátottak kerültek be az intézménybe, akik nem tudtak főzni. Az intézményben a szociális munkán túl arra is irányul a szakmai tevékenység, hogy az édesanyák megfelelő háztartási ismereteket sajátíthassanak el annak érdekében, hogy később önállóan sikeresen megállhassák a helyüket az életben.

Az itt dolgozók célja az anya–gyermek kapcsolat megerősítése annak érdekében, hogy később az anya tudjon munkát vállalni, és gyermeke megbízzon benne, tisztelje őt. A dolgozók elmondása szerint sok esetben találkoztak olyan problémával, amikor az intézménybe beköltöző édesanyával tiszteletlenül viselkedett három–négyéves gyermeke, kiabált vele. A családgondozók elmagyarázták az édesanyáknak, hogy ez a viselkedés nem megfelelő a gyermek részéről, és megismertették őket azokkal a pedagógiai módszerekkel, amelyek segítségével ezen változtatni tudnak. A sikeres családsegítés eredményeként fontos változás következett be az anyák életében: tekintélyük lett, önbizalmuk, önértékelésük nőtt. A foglalkozások hatására ők is a társadalom hasznos tagjaként tekintettek saját magukra a továbbiakban. Az családgondozók saját középosztálybeli értékrendjüket próbálták átadni az ügyfeleknek, így felkészítve őket az önálló életvitelre.

A napirend jelentősége és értelme

Az intézményben átstrukturálják az anyák életét, szigorú napirendhez kell igazodniuk, ami azért hasznos, mert az intézménybe kerülő anyák nagy része soha nem dolgozott, és a napirend segít kialakítani életükben a rendszerességet és a rendszert.

Elmondták, hogy reggel 7 órakor van ébresztő a gyermekeknek és az édesanyáknak annak érdekében, hogy nyugodtan meg tudjanak reggelizni. Ezt követően az édesanyák elmosogatnak maguk után, majd a szobájukat kell kitakarítaniuk. Ha ezekkel a főbb napi feladatokkal elkészültek, akkor játszhatnak a gyermekükkel, vagy akár televíziót is nézhetnek együtt. Délben mindenkinek ebédelnie kell. Az ebédet nem az intézményben készítik el, hanem minden nap valamelyik édesanya megy el érte, ez be van

osztva közöttük. Ha megebédelték, akkor szintén elmosogatnak maguk után, és rendet kell rakniuk. Ilyenkor az intézmény egyik családgondozója felolvasást tart a Csendes Percek¹⁰ nevű füzetből, ahol egy-egy bibliai példázatot hallhatnak az édesanyák. Aki nyitott erre és megbecsüli, saját füzetet is kaphat. A Biblia alapú foglalkozáson bárki részt vehet felekezeti kötöttség nélkül. Az ellátottak étkezés előtt és után közösen imát mondanak, mely nem kötelező jellegű. Viszont érdemes bekapcsolódni az imádságba, mert a hit támaszt és vigaszt nyújthat az ellátottaknak egy-egy nehéz élethelyzetben. Az intézmény nyitottságát és progresszív voltát mutatja, hogy a metodista felekezet adja ki ezt a kis füzetet, melyben különböző bibliai példázatok találhatók. A gyerekek és anyukák többsége ebéd után szokott aludni, ilyenkor lehetőségük van egy kétórás csendes pihenőre, amit kötelező a szobában tölteniük. Ilyenkor nem lehet televíziót nézni, és csendben kell lenni. Amint felébredtek, a gyerekeknek van uzsonnaidő, amikor egy-egy gyümölcsöt vagy szendvicset kapnak. Ezt követően van lehetőségük a kinti és a benti játékra egyaránt. A vacsorát általában az anyukák készítik el. Ez is be van osztva, hogy ki melyik nap mit szeretne főzni. Van, amikor segítenek is egymásnak, ez közösségépítő hatású. Azonban olyan is elő szokott fordulni, hogy egyedül szeretnék elkészíteni a vacsorát. Ez a napirendi elem segíti őket a későbbi megfelelő önálló életvitel kialakításában. Vacsora után fürdés, tisztálkodás és alvás a megszokott napi rutin. Az intézménybe sok olyan édesanya érkezik, akinek a lakhatása korábban nem megfelelő körülmények között volt megoldódott, nem volt víz, áram a háztartásukban. Nekik a napi fürdési, mosási és étkezési lehetőség nagy segítséget és áldást jelent az életükben. A tiszta, rendezett és megfelelő környezet alapja lehet a későbbi önálló életvitel során hasonló körülmények kialakításának. A napirend rendkívül hasznos lehet a szociális munka kliensei számára több okból is: struktúrát és rendszert biztosít, csökkenti a stresszt és a szorongást, illetve növeli a hatékonyságot. Segíti a felelősségvállalást, támogatja az önállóságot, és fejleszti a problémamegoldó készséget is. Sok édesanya élt valamilyen addikcióval terhelt párkapcsolatban, és emiatt saját elmondása szerint életéből hiányzott a rendszeresség, mert mindenben párjához és annak függőségéhez kellett igazodnia. Egy jól felépített napirend segíthet strukturálni a mindennapokat, ami stabilitást és biztonságérzetet adhat. Azzal, hogy a kliens tudja, mi következik, csökkentheti a bizonytalanság érzését, ami általában stresszt és szorongást okozhat. A tervezett napirend segíthet az érzelmi kiegyensúlyozottság megteremtésében. Ezenkívül hozzájárulhat az optimális időbeosztáshoz, ami által a kliens képes lehet fontos tevékenységeket elvégezni, például orvosi vizsgálatokra eljutni, találkozókra időben érkezni, és más személyes célokat elérni. Ha az édesanyák részt vesznek a napirend kialakításában, megtanulhatják saját felelősségük fontosságát, és jobban tudatosulhat bennük, hogy egy adott cselekedet vagy döntés hogyan hat az életükre. A napirend segíthet abban, hogy a kliensek később önállóak legyenek, hiszen elősegíti, hogy önállóan szervezzék meg a napi teendőket és feladatokat. Ez különösen hasznos lehet hosszú távon, ha a kliensnek és családgondozójának egyaránt célja az önálló életvitel kialakítása.

10 *Csendes percek. Áhítatok az év minden napjára*, Budapest, Magyarországi Metodista Egyház, 2023.

A napirend követése közben a kliens megtanulhatja, hogyan kezelje az esetleges váratlan helyzeteket, amelyek felmerülhetnek. Ez javítja a problémamegoldó készségeket, és hozzájárulhat az önbizalom növekedéséhez.

Diszfunkciók az intézményrendszerben és az intézményben

A vándorcsaládok

A családok hajléktalanná válása a rendszerváltást követő években vált társadalmi jelenséggé. Ennek oka a gazdaságstruktúra átalakításában keresendő. „A globális korszak egyik terméke a flexibilis munka – a dolgozót fél- és részmunkaidőben, alkalmi munkakörben, meghatározott időtartamra alkalmazzák. Társadalmi pozíciója tökéletesen bizonytalan.” – írja Szalai Erzsébet. Mindez tőkés (vállalkozói) érdek, ugyanúgy, mint a munkaerő-túlkínálat magas szinten való rögzítése, a munkabérek alacsony szinten tartása, amelyek végeredményben magasabb profitot eredményeznek. Ez folyamat a társadalom belső integrációs mechanizmusainak gyengülése következtében napjainkban egyre erőteljesebben mutatkozik meg.¹¹

Tehát véleményem szerint a munkanélküliség, a mélyszegénység és a lakhatási szegénység olyan tényezők, amelyek a jelenlegi magyar gazdasági helyzet természetes velejárói. Megjegyzendő, hogy az ilyenfajta struktúra az előzőeken túl azért is tartható fenn, mert a bérből és fizetésből élők számára elfogadható. A legális munkaerőpiacról kirekesztett társadalmi réteg, amely ugyan nem érdekelt ezen rendszer fenntartásában, tehetetlen, minthogy végzettsége alacsony, szociális helyzetéből fakadóan érdekérvényesítő képessége kicsi. Gazdasági kirekesztettsége ugyanakkor nem olyan fokú, mint társadalmi kirekesztettsége. Gazdasági szempontból ugyanis fontos feladatot tölt be. Fekete, szakképzettséget nem igénylő munkát végez, amelyet a társadalom „privilegizált” tagjai nem akarnak elvégezni, de amelynek fontosságával azért tisztában vannak. A fekete munkaerőpiacon ennek a rétegnek csupán az illegálisan Romániából, Ukrajnából érkező vendégmunkások a versenytársai. „A magyar munkavállalók nagy csoportjai ma jóval kiszolgáltatottabb helyzetben vannak, mint az államszocializmus klasszikus korszakában voltak. A jog nyújtotta lehetőségekkel nincs módjuk élni, és érdekeiket egyetlen komolyan vehető politikai erő sem artikulálja” – írja Szalai Erzsébet.¹²

Amikor ebben az ellátásban kezdtem el dolgozni, feltételeztem, hogy a szociális ellátórendszer feladata a hátrányos helyzetű embertársaink előnyösebb élethelyzetbe segítése. A rendszer diszfunkcionális működéséből adódóan azonban ehhez számos más cél is társul.

Látens cél, ha úgy tetszik a szociális ellátás következménye a munkahely-biztosítás a közszférában dolgozó középosztálybeliek számára, akik az adott (politikai) hatalom szavazóbázisai.¹³ Ez egy sajátos érdekhelyzetet teremt. Ezzel szemben már nem látens,

11 SZALAI Erzsébet: A tudás – hatalom?, *Élet és Irodalom*, 43. évfolyam, 1. szám, 1999. január 8., 3.

12 SZALAI Erzsébet: Szociális vagy társadalmi érzékenység, in Uő.: *Ezredváltó dilemmák Magyarországon*, Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2000, 27–35, 27.

13 GANS, Herbert J.: Über die positiven Funktionen der unwürdigen Armen. Zur Bedeutung der „underclass” in den USA, in LEIBFRIED, Stephan – VOGES, Wolfgang (hrsg.): *Armut im Modernen*

hanem manifeszt funkció az országos méretű és partikuláris társadalmi feszültségek kiküszöbölése, enyhítése, elfogadható mértékűre csökkentése.

Végül az utolsó közvetett feladat: a bűnözés prevenciója. Ha ugyanis a társadalomból (munkaerőpiacról, belvárosból) kirekesztett tömegek megélhetését alacsony szinten sem szolgálják transzferjövedelmek, félő, hogy az érintettek más megoldást keresnek létfenntartásuk biztosítására...

A valóságot persze elfedik a lakosság felé kommunikált manifeszt üzenetek, így: „az áldozatokra egy szebb jövő érdekében van szükség”, vagy: „a szociális ellátórendszer feladata az érdemtelen szegények ellátása”, illetve: „a szociális ellátás segély, alamizna, amit a paternalista állam juttat a rászoruló állampolgároknak”.

„A mai magyar hajléktalanellátás finanszírozása a változások helyett többnyire »állapotot«, »létezését« idéz elő, vagy hagy jóvá. Egy hajléktalanszállás (vagy nappali melegedő) azért kapja az állami normatívát, hogy benne legyenek az emberek, és nem azért, hogy távozzanak belőle” – írja Breitner Péter a *Mentés másként. Tanulmányok a Van Esély Alapítvány programjából* című kötetben.¹⁴

Ezt látszik igazolni a vándorcsaládok jelensége, mely – a családok átmeneti otthonának működtetése – ha a családok hajléktalanságból való kigondozását határozzuk meg célként, nem hatékony. A családok átmeneti otthona intézményrendszerében többnyire olyan családok élnek, amelyek otthontalanok, hajléktalanok, nem rendelkeznek megfelelő családi háttérrel, alacsonyan kvalifikáltak, és a lakásproblémáik rendezésre nem elégséges a törvényben meghatározott legfeljebb másfél év. Ezek a családok általában nem képesek saját lakásba vagy albérletbe költözni, így egyik intézményből a másikba kerülnek. Kvázi „vándorolnak” a családok átmeneti otthonai között.

Ámon Kata és Balogi Anna becslése szerint a családok 25–30%-a érintett az intézményről intézménybe költözésben.¹⁵ Dombrowszky Borbála négy intézményvezetővel készített interjúja alapján a családok összlétszámának harmada és fele közé teszi a vándorcsaládok arányát.¹⁶

A falvakba telepített intézmények problematikája

Ezenkívül felmerül a kérdés, hogy miért telepítenek ilyen jellegű intézményeket falvakba? Hiszen egy kis településen a munkalehetőségek száma korlátozott, és az alacsony lakosságszám következménye sok esetben az, hogy a mikroközösség minden tagja tisztában van az ellátott családok intézményi háttérével, ami szintén megnehezítheti az elhelyezkedést az érintettek számára.

Wohlfahrtsstaat, Opladen, Westdeutscher Verlag, *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie Sonderheft* 32, 1992, 49–62.

14 BREITNER Péter – NACSA Dániel – KEPE Róbert – RÁBAY Zsuzsanna – RÉSZ Levente – SZÍVÓS Rita – VIRÁG Zoltán: *Mentés másként. Tanulmányok a Van Esély Alapítvány programjáról*, Budapest, Van Esély Alapítvány, 2010.

15 ÁMON Kata – BALOGI Anna: A magánbérleti piac alsó szegmense, *habitat.hu*, 2018. URL: <https://habitat.hu/mivel-foglalkozunk/lakhatasi-jelentesek/lakhatasi-jelentes-2018/alberletek-also-szegmense/> Utolsó letöltés: 2024. 09. 25.

16 DOMBROWSZKY Borbála: Kivétel vagy főszabály?, *A Családok Átmeneti Otthonainak rendszere Magyarországon, Bibó Jogi és Politikatudományi Szemle*, 2021/2, 26–34, 30.

A falvakban való elhelyezés látens célja lehet a probléma kiszorítása a többségi társadalom látóköréből. Egy másik racionális magyarázatként pedig az intézmény létrehozásának alacsonyabb költsége kínálkozik, a községi alacsonyabb, akár „egy forintos” telekárak következményeként.

A vissi anyaoththon esetében az intézmény községi létrehozásának oka egy nyertes pályázat volt, és hogy a gyülekezet és annak vezetője jót akart cselekedni, a bibliai elveknek megfelelően járt el, ugyanakkor nyilvánvalóvá vált, hogy az egyre csökkenő nominálértékű transzferjövedelmek okán célszerű lenne az intézményt egy nagyobb városba áthelyezni, ahol az édesanyák valamilyen munkát tudnának vállalni a gyermek gondozása mellett akár részmunkaidőben, akár a közmunkaprogram keretén belül.

A mulasztásos jogsértés következménynélkülisége

A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 6. §-ának (1) és (2) bekezdése szerint „[a] gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetben történő nevelkedéshez. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéséhez, valamint önálló életvitelének megteremtéséhez.”

Ez a jogszabályrészlet felveti azt a kérdést, hogy ha a jogilag erre kötelezett települések nem hozzák létre a családok átmeneti otthonának intézményét, és emiatt egy gyermeket, illetve annak családját nem lehet ilyen módon elhelyezni, és ennek következtében a család szétesik, akkor a sérelmet elszenvedett gyermek perelheti-e az önkormányzatot? Erről kérdeztem a Fővárosi Kormányhivatal munkatársát: „Hát lenne huzavona, de azért nem ártana kipróbálni, valóban nem ártana kipróbálni. Több ilyen átfogó értékelésben olvastam, olvasható – ezek egyébként nyilvános adatok, tehát nem titkos levelekről van szó –, hogy a gyámhatóság, illetve gyámhivatal megjegyzi, hogy mivel nincs gyermekek átmeneti otthona vagy kevés a férőhely, ezért az ideiglenes elhelyezés jóval gyakoribb, mint amire szükség lenne, illetve amit meg lehetne ugyanakkor előzni, ha normálisan működő gyermekek átmeneti otthona vagy családok átmeneti otthona lenne. Tehát van nyilván összefüggés. Na most egy ilyen esetben, ha ezért kell egy gyereket ideiglenes hatállyal elhelyezni, az a baj, hogy az ideiglenesből elég ritka a családhoz való visszakerülés, hanem ugye átmeneti nevelésbevitel szokott többnyire lenni. Hát egy ilyen esetben el tudok képzelni egy ilyen pert, de hát ezt valakinek föl kéne vállalnia, neves ügyvédnek stb., de lenne belőle botrány. Én nagyon szívesen venném, hogyha ezt ki lehetne próbálni.”

A fenti interjúrészlet azt hivatott igazolni, hogy a Fővárosi Közigazgatási és Gyámhivatal munkatársai tisztában vannak, az intézmények hiányával, illetve ennek következményével. Kérdés, hogy mit tudnak tenni annak érdekében, hogy a fent vázolt helyzet megváltozzon? Erre az alábbi interjúrészlet ad választ:

„Jogszabály szerint minden települési önkormányzatnak évente számot kell adnia átfogó értékelésben a gyermekjóléti, gyermekvédelmi munkájáról. Minden év május

31-éig kell az önkormányzat képviselő-testületének ezt az átfogó értékelést megtárgyalnia. Ebben az átfogó értékelésben meg kell fogalmazni a célokat, feladatokat, ilyesmit is. Tehát nem pusztán csak számot kell adni, hogy mi történt, hanem hogy milyen feladatok várnak ilyen téren a települési önkormányzatra, és akkor ezt be kell küldeni a Közigazgatási Hivatal Fővárosi Gyámhivatalnak, illetve Közigazgatási és Gyámhivatal most már, amelyik hatvan napon belül, illetve harminc napon belül reagálhat erre. Mondhatja azt akkor, hogy mit tudom én, ilyen meg olyan feladatokat nem látnak el, vagy ellátnak, de ilyen vagy olyan fejlesztésre van szükség. Tehát magyarul a Fővárosi Közigazgatási és Gyámhivatal észrevétellel élhet, amire hatvan napon belül reagálni kell az önkormányzatnak.

Általában akkor szoktunk küldeni erre az átfogó értékelésre valamilyen levelet, ha valóban azt fedezzük föl, hogy jogszabályellenesen működik, vagy nem megfelelően, nem jogszabálynak megfelelően működik a kerületnek, illetve a településnek az önkormányzata. Többek közt például 2005. június 1-jétől a település lakosságszámából, tehát annak alapján ugye bölcsődét, akkor gyermekek átmeneti otthonát, családok átmeneti otthonát és gyermekjóléti központot kellett létrehozni, és azóta ugye elvileg működtetni.

Na most a fővárosnak több kerületében ez nem így van. Igazából nem akarom említeni, hogy melyik ez a kerületi önkormányzat. Igazából mindenki megpróbálta, ha mást nem, akkor a költségvetési évre kitolni egy kicsit, ha nagyon problémás volt. Tehát általában azt lehet mondani, hogy a kötelezett önkormányzatok tulajdonképpen megcsinálták mostanra, vagy február közepe vagy vége a legutolsó határidő, amit még ők maguk jeleztek, hogy akkortól gyermek, illetve gyermekjóléti központot működtetni fognak, vagy gyermekek átmeneti otthonát, vagy családok átmeneti otthonát, amire szükség van, és amire a jogszabály kötelezi őket. Na most, ha nem teszik meg, mint ez a bizonyos fővárosi kerület, akkor a Fővárosi Közigazgatási és Gyámhivatal, a továbbiakban legyen gyámhivatal, küld egy levelet a polgármesternek, és felszólítja benne, hogy a jogszabály szerint ezt kötelező megtenni. Na, most akkor ők válaszolnak erre.

Ez a válaszadási kötelezettség, ezt úgy nagyjából betartják az önkormányzatok. Nos, visszajött levél, hogy márpedig ugye, az állam, illetve a jogalkotó létrehoz egy jogszabályt, abban kötelezi az önkormányzatot, de a fedezetére nem biztosítja a pénzt, és hogy majd 2007-ben, vagy ekkor vagy akkor, amikor az önkormányzat ki tudja gazdálkodni, akkor létrehozza. Most ez az önkormányzat részéről bizonyos fokig ugye érthető is, hát tényleg gondolom nem véletlenül hallani a kerületi önkormányzatok, illetve a fővárosi és a kerületi önkormányzatok közt főleg egyes kerületek élen járnak ebben ugye.

Van az elosztással kapcsolatban probléma a jelenlegi kormánnyal, van probléma az előző kormánnyal, és akkor tehát magyarul egyszerűen visszautalja, hogy az önkormányzat, illetve az állam nem biztosítja ezt a fedezetet, és akkor ő nem igazán csinálja meg. Na most ilyenkor az van, hogy nekünk akkor a törvényességi osztály vezetőjéhez kell írunk egy levelet, hogy a törvényességi ellenőrzési jogával élve tegye meg ezt az önkormányzat felé, azaz szólítsa föl, hogy szüntesse meg a mulasztásos törvénysértést.

Most abban ez a válaszlevél arra, amit a Közigazgatási Hivatal, tulajdonképpen a vezető írja alá, csak a törvényességi osztály, főosztály vezetője írja meg, és ez jött vissza, ami nem más, mint az alpolgármester úrnak az önkormányzat képviselő-testülete felé

a javaslat, mert annyit azért megtesznek, hogy az önkormányzat, illetve a képviselő-testület felé viszik a problémát. Ugye ebben érdekes módon el lehet olvasni ugye, hogy ő maga javasolja a képviselő-testületnek, hogy ne vegye figyelembe a dolgot.”¹⁷

Tehát a Főváros Közigazgatási és Gyámhivatala interjúalanyom szerint gyakorlatilag érdemben nem tud fellépni a gyermekek, illetve családok átmeneti otthonát létre nem hozó önkormányzatokkal szemben. Míg rengeteg magyar önkormányzat nem hozta létre saját intézményét, a református egyház minden kötelezettség nélkül, szabad akaratából vállalta fel ezt a missziót.

A családok átmeneti otthonának intézményrendszere nem képes a szociális alapkra helyezett állami lakáspolitikai intézkedések pótlására. Mivel az 1994 elején hatályba lépett új lakástörvény és a szociális törvény kijelölt egyfajta paradigmaváltást, mely Győri Péter szerint „az önmaguk erejéből lakhatásukra képtelenek potenciális esélyét is megszüntette, hogy lakhatásuk biztosításához segítséget kapjanak”,¹⁸ a családok átmeneti otthona kénytelen orvosolni ezt a problémát, sikertelenül.

A fent vázolt helyzet következtében a családok átmeneti otthonai országszerte telt-házzal, várólistával működnek, így a krízishelyzetbe kerülő családokat nem tudják befogadni. Pedig az intézményrendszer ebben az esetben tudna valódi segítséget nyújtani, ugyanis ezeknek a családoknak a helyzete (pl. átlagos anyagi körülmények között élő bántalmazott anya, örökösödési probléma, árvízkar) olykor eseti jellegű, és jól elkülöníthető a tartós hajléktalan helyzettől. A családok átmeneti otthona a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 51. § (3) bekezdése szerint ezeknek a krízishelyzetben lévő családoknak az ellátására jött létre. A törvény így fogalmaz: „a családok átmeneti otthona a felnőtt és a gyermek együttes ellátása során befogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőt és gyermekét.” Jelenleg csupán egy olyan fővárosi otthon funkcionál, melynek célkitűzése a krízishelyzet kezelése, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében nem működik ilyen intézmény. A Gyermekvédelmi törvény 94.§. (3) bekezdés szerint minden olyan városban kell működtetni családok átmeneti otthonát, ahol a lakosságszám meghaladja a 30.000 főt. Vármegyénkben hat ilyen város van, ahol nem működik ilyen intézmény. Ezek: Edelény, Kazincbarcika, Mezőkövesd, Ózd, Szerencs és Tiszaújváros. Ezek a települések valószínűleg ellátási szerződéssel sem rendelkeznek, vagy ha igen, az a Menhely Alapítvány vonatkozó kiadványában nem szerepel.¹⁹ Bár a családok átmeneti otthonai működését a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény határozza meg, a problémák jelentős része a fent vázolt okok miatt a tartós hajléktalansággal függ össze. A családgondozóknak nem áll rendelkezésére olyan komplex szociálpolitikai eszközrendszer, amelynek segítségével képesek lennének ezen probléma kezelésére.

Ennek következtében a családok legnagyobb része másfél év alatt nem kigondozható. A családok átmeneti otthona csak átmeneti ideig tartó krízishelyzetek kezelésére

17 Interjú a Kormányhivatal egy munkatársával.

18 Győri Péter: Vannak-e jogaik a hajléktalanoknak?, *Mozgó Világ*, 22. évfolyam, 1996/12, 96–104, 103.

19 MENHELY ALAPÍTVÁNY DISZPÉCSER SZOLGÁLTATA: *Anyaoththonok, Családos szállók*. 2024. IV. negyedév.

alkalmas. Az intézményekbe különböző okok miatt bekerült családok (alkohol- és drogprobléma, játékszenvedély, munkanélküliség, családi kapcsolatok hiánya, családon belüli erőszak, válás) együttélése is problematikus, szükség lenne a differenciálásra.

Bár a kis létszámú otthonokban eredményesebben lehet a családokkal dolgozni, és számukra is lényegesen könnyebb kevesebb lakótárshoz alkalmazkodni, mégis, ha a gazdasági hatékonyságot tartjuk szem előtt, a finanszírozás következtében azok az intézmények működhetnek a legoptimálisabban, amelyek nagy létszámmal rendelkeznek.

Az egymásra épülő szociális ellátások hiánya

Bár az anyaoththon működtet külső férőhelyet, ez csak egy édesanyának jelent segítséget. Egy anya és legfeljebb négy gyermek elhelyezését oldja meg Miskolcon. „Külső férőhelyen az a család helyezhető el, akik esetén nincs szükség a folyamatos munkarend keretén belül biztosított szakmai segítségre, és a családok átmeneti otthona szakmai munkatársai külső férőhelyre helyezhetőnek tartanak a szolgáltatás szakmai programjában foglaltak figyelembevételére alapján az NMr. 67. § (1) (5) bekezdései alapján.”²⁰

A családok átmeneti otthonának intézményrendszere nem épül fel rendszerszerűen. Lépcsőzetes ellátási formákra, „félutas lakásokra”, „kiléptető lakásokra”, szociális bérlakásokra lenne szükség, ugyanis a jelenlegi ellátórendszernek jelenleg nincsen folytatása.

A szociális bérlakások hiánya súlyos probléma. Ez olyan feladatokat ró az átmeneti otthonokra, amelyek meghaladják a lehetőségeiket, illetve amelyekhez nem kapnak megfelelő eszközöket és forrásokat. A normatív támogatás nem teszi lehetővé, hogy a kilépés módozatait megtervezze és megvalósítsa az intézmény, de még a pályázati rendszerben sincs erre elég lehetőség.

Szélesebb körű támogatási formákra lenne szükség. A kilépési rendszert fejleszteni kellene, a kiléptetés hatékonyabb támogatására és alacsony rezsijű lakásokra lenne szükség. Olyan kiléptető lakásokat kellene biztosítani, amelyeket független, önálló otthonként működtetnének a normatív támogatás igénybevételével, mert akkor a jelenleginél több segítséget tudnának nyújtani a családoknak.

A törekvéseknek a prevencióra kellene irányulniuk, valamint arra, hogy a családok vándorlása ne legyen szükségszerű, és a jól működő családok kisebb, de önálló lakásokhoz juthassanak, amelyek fenntartása az igényeknek megfelelő – idővel csökkenő – támogatással működhetne.

Bár néhány nonprofit szervezet, így a Szociális és Rehabilitációs Alapítvány és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat felismerte az egymásra épülő ellátás szükségességét, a Közigazgatási Hivatal mégis akadályokat gördít ennek kivitelezése elé, ugyanis ragaszkodik ahhoz, hogy egy család egy szervezet gondozásában egy évet tölthet el, mely indokolt esetben hat hónappal, illetve az iskolai év végéig meghosszabbítható.

Eközben a családok intézményről intézményre vándorolnak. Ennek következtében szétesnek, kilátástalanság, elszegényedés jellemzi a sorsukat. Csak addig vannak biztonságban, amíg intézményben élnek, ugyanakkor ez az életforma hospitalizáció-

²⁰ A Miskolci Egyházkerületi Református Egyház Anyaoththona Szakmai Programja.

hoz vezethet. A szociális ellátórendszer további bővítésére, utógondozásra lenne szükség szinte minden család esetében. A családok átmeneti otthonai jelenleg gyermekek szakellátásba kerülésének előszobájaként működik.

Két esetleírás

A vissi intézmény hatékonysága számok segítségével kevésbé mérhető, ezért két esettanulmányt adunk közre. A mi munkánk nem szól gyakori sikertörténetekről, de itt bemutatunk két családot, amelyeknek valóban tudtunk, tudunk segíteni.

A motiváció felkeltésének ereje

Több mint tíz évvel ezelőtt egy másik családgondozó keresett helyet egy anya és lánya számára a vissi intézményben. Az anya testvérével éltek közös házban egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kisvárosban. A férfi vállalkozó volt. Csődbe ment, és ráterhelték a házra a 40 milliós adósságot, a férfi két éve molesztálta a gyermeket, a ház végrehajtás alatt állt. Az anya munkanélküli, álláskeresési járadékra azonban nem volt jogosult. A kislányt felvették szakiskolába Miskolcon, de inkább egy másik városban szeretett volna tanulni. Egy augusztusi napon költözött be az intézménybe a kis család.

A családgondozó egyeztetette a családdal, hogy mit és hol, milyen középiskolában szeretne tanulni a kislány. Anya és lánya úgy döntött, hogy a gyermek Sárospatakra menne továbbtanulni, mindegy milyen szakra, majd, ha kell, később még válthat szakot. Az iskolával való egyeztetés után a beíratása augusztus közepén megtörtént. A kislányt gépészet szakra vették fel. Az anya a gyermeknek minden hónapban megvette a bérletet 1.760 forintért a gyermeknek a törvény által előírt és az anyaothton által havonta kifizetett zsebpénzből, melynek összege abban az időszakban 5.130 forintot tett ki. A gyermek rendszeresen járt iskolába, egyszer bukott meg énekből.

Tíz hónappal a család intézménybe történő felvételét követően megkérdezte a családgondozó az édesanyját, hogy mik a tervei a továbblépésre. Azt mondta, hogy szívesen kivárják a másfél évet, és utána mennek tovább. A szakember elmondta neki, hogy ebben az esetben is időben el kell kezdeni a helykeresést, ezért alaposan gondolják át, hogy hová szeretnének költözni.

Ezt követően egy évvel a beköltözésük után az anya kérte az ellátásuk meghosszabbítását, mert nem volt hová menniük. A hosszabbítást megkapta, de azzal a feltétellel, hogy rendezni próbálja a ház árverezését és a jövedelmét. A családgondozó kérte, hogy próbáljon minél hamarabb helyet keresni maguknak, mert a középiskolás gyermek hamarosan betölti a 18. évet, és akkor nem fogják őket felvenni sehová. 2013 januárjában az anya újabb hosszabbítást kért a tanév végéig, melyet megkapott. A család jövedelme ebben az időszakban a 13700 forintos családi pótlék volt, illetve az anyaothton által kifizetett gyermekzsebpénz, melynek összege ebben az időszakban minden hónapban, mint jeleztük, 5.130 forint volt. A család háza árverezés alatt állt. Az anyával a szakemberek megbeszélték, hogy tíz naponta rendszeresen érdeklődik a végrehajtónál a fejleményekről.

Az anya csak a jogviszony-hosszabbítás miatt vállalt kötelezettsége következtében volt hajlandó együttműködni a munkaügyi központtal, mely együttműködés nehezített volt. Csak az intézménybe való beköltözését követően 11 hónappal kapta meg a foglalkoztatást helyettesítő támogatást.

Másik nehezítő tényező volt, hogy az édesanya egészségügyi problémákkal is küzdött. A családsegítő az életvezetési tanácsadás során rávilágított, hogy akkor felelős édesanya, ha kezelteti a problémáit. Mivel többször rosszul érezte magát, a háziorvoshoz irányították, aki további kivizsgálást javasolt neki. 24 órás vérnyomásmérő készüléket kapott, és vérnyomáscsökkentő gyógyszert is írt fel számára az orvos, amelyet nem volt pénze kiváltani, így az intézmény oldotta meg a számára. Ezt követően azonban rendszeresen szedte az orvosságot, és állapotában javulás állt be.

A lakótársak többször jelezték, hogy az édesanya nem vesz részt az otthonban végzendő háztartási munkában. Ilyenkor a szakemberek a segítő beszélgetés során igyekeztek rávilágítani a házimunka és a munkamegosztás fontosságára, és ezt követően az anya mindig igyekezett együttműködni. Egy alkalommal fordult elő, hogy elutazott Sárospatakra néhány lakótársával, és ott betértek egy borozóba, és úgy jöttek haza, hogy egy-két lakót a gyereke támogatott. Összességében elmondható, hogy az anya az ellátási ideje alatt nem volt motivált az együttműködésre, elvegetált abból a kis pénzből, amit kapott. Csak azért ment el a munkaügyi központba, mert a szakemberek közölték vele, hogy az intézményi jogviszonya meghosszabbításának feltétele. Ennek következtében jövedelme két és félszeresére nőtt, de még így is szűkös volt a megélhetés tekintetében.

A gondozási idő alatt a kislánynak mindent megvett, amire szüksége volt. A ruháit, a tisztálkodási szereket az anyaotthon a beérkező adományokból kiegészítette, és az iskolába az anyaotthonból vitt magával ennivalót a gyermek.

Az anyaotthonban eltöltött gondozási idő legfontosabb pozitívuma az volt, hogy a gyermek folyamatosan járt iskolába. Barátokat szerzett, akikhez rendszeresen ki is járt Vissre, Miskolcra és Sárospatakra. Az iskolában ismerkedett meg egy fiatalemberrel, akihez el is utazott néhányszor Makkoshotyára. A fiatalember idősebb volt nála öt évvel, az iskola mellett dolgozott is. Így időnként kapott tőle ruhát, parfümöt ajándékba. Egy alkalommal a gyermek jelezte, hogy a Facebook-oldalát feltörték, és csúnya dolgokat írtak oda. Az iskolai védőnő azt javasolta, hogy tegyen feljelentést a rendőrségen. Az anya és a gyermek ezt megtette, azonban az ügyet lezárták, és nem derült fény a tettes kilétére.

Sajnos a házat a gondozási idő alatt nem sikerül elérverezni, viszont az anya ki tudott alakítani egy párkapcsolatot Sárospatakon, és gyermekével együtt a gondozási idő lejártá után oda tudtak költözni. Az anya azóta is ezzel a férfivel él, és sikeresen el tudott helyezkedni a kisváros közmunkaprogramjában. Annak érdekében, hogy tovább tudjon fejlődni, és ki tudjon lépni a nyílt munkaerőpiacra, a családsegítő központ munkatársai dolgoznak vele tovább.

A gyermek elvégezte az iskolát, majd ezt követően az egészségügyi képzést is, és ápolóként dolgozik egy közeli városban a kórházban. A fiatalember, akivel megismerkedett az anyaotthonban, ma már a férje. Három gyermeket nevelnek közösen. Nyilvánvalóan

nem volt könnyű a család élete, de mivel a velük foglalkozó szakember nagyon erős szakmai álláspontot képviselt, a kötelezés eszközével élt, és a családot képessé tette arra, hogy ők maguk is akarták a változást, sikerült a legjobbat kihozniuk abból a helyzetből, amelybe belekényszerültek.

A mese jelentősége

Egyszer egy másik család is nehéz időszakon ment keresztül. Az édesanya egyedül maradt két kisgyermekével. A körülmények szorongatók voltak, és úgy sokszor úgy tűnt, hogy nincs tovább, állami gondoskodásba kerülnek a gyermekek. Azonban egy nap az édesanya a családsegítő szolgálat segítségével talált egy anyaotthont, ahová beköltözhettek. Ott egy meleg, barátságos közösség fogadta őket, ahol mindenki segítette a másikat.

Az otthon egyik családgondozója sokat foglalkozott az édesanyával és a gyerekekkel. Már az első héten észrevette, hogy az anya nagyon bizonytalan, amikor este eljött a lefekvés ideje, és nem tudta, hogyan nyugtassa meg a gyermekeit. A szociális munkás egy nap azt javasolta az édesanyának, hogy olvasson mesét elalvás előtt.

A kliens eleinte furcsán nézett rá, mert sosem olvasott rendszeresen mesét a gyermekeinek, de a segítő megnyugtatta, hogy nem kell tökéletesnek lennie. Egy egyszerű kis mese is csodákat tehet. Az édesanya bátortalanul kiválasztott egy könyvet, és aznap este először olvasta fel a Kis vakond történetét. A gyerekek csillogó szemekkel figyelték, és amikor vége lett a mesének, boldogan bújtak édesanyjuk mellé, majd békésen elaludtak.

Az olvasás a mindennapjaik részévé vált. Minden este újabb és újabb történetek színesítették az estét, és az anya–gyermek kapcsolat egyre erősebbé vált. Az édesanya rádöbrent, hogy a mese nemcsak a gyerekeknek ad biztonságot és megnyugvást, de neki is egy kis időt, amikor megpihenhet a világ gondjaitól.

Évekkel később az édesanya és a gyermekei már saját otthonukban éltek nevelőapjukkal közösen. Egy nap az egykori ügyfél úgy döntött, hogy meglátogatják az anyaotthont, ahol újrakezdték az életüket. Amikor beléptek az ajtón, minden ismerős volt: a kedves illatok, a meleg mosolyok. A családgondozó mindig ott dolgozott, és boldogan ölelte meg az édesanyát és a gyerekeket. Beszélgetni kezdtek a régi időkről, és Anna elmesélte, hogy mennyire fontos volt számukra az, amit az otthonban tanultak – különösen a mesék. Elmondta, hogy az otthonban tanult meg igazán mesét olvasni a gyermekeinek, és azóta is minden este együtt olvasnak, immár saját kis könyvtárukból. A dolgozók szemeiben könny csillant, amikor meghallották, hogy egy ilyen apró dolog, mint a meseolvasás, milyen nagy hatással volt rájuk.

Ahogy az édesanya és a gyermekei elbúcsúztak, egy dolgot mindannyian tudtak: az anyaotthon nemcsak egy hely volt, ahol biztonságot és szociális ellátást kaptak, hanem egy valóságos otthon, ahol olyan kincseket is tanultak, amelyek örökké elkísérik őket az életükben.

ABSTRACT

„Behold, the heritage of the Lord, the sons; the fruit of the womb, the reward”

The study illustrates the social functions of the Reformed Church, showing through biblical verses the necessity and justification for them. It presents a special area of service from the Church's wide-ranging tasks, describing its unique circumstances and the specific professional conditions in the field of service in the country. The family transition shelters were created to address the social problem of homelessness and homelessness. The homes provide accommodation for children and parents together. The aim of running the institutions is to prevent family breakdown and to enable children to live in their own homes, in their own families. However, it is important to recognise the dysfunctional nature of the domestic institutional system, which is characterised by the phenomenon of migrant families, the lack of consequences for non-compliance and the absence of interdependent social services. To conclude this article, we present two cases, the purpose of which is to show the reader the importance of the mission of the maternity home. Such an institution and the learning and socialisation that takes place there can completely change a person's life, influencing it in a positive direction.

Keywords: mater's home, family transition shelter, child protection, deaconry, social work, church social care

„Ímé, az Úrnak öröksége, a fiak; az anyaméh gyümölcse: jutalom”

A tanulmány a Református Egyház szociális feladatait szemlélteti, bibliai igéken keresztül bemutatva annak szükségességét és indokoltságát. Az Egyház szerteágazó feladatköréből egy speciális szolgáltatási területet mutat be, ismertetve annak egyedi körülményeit, valamint a szolgáltatási terület sajátos hazai szakmai viszonyait. A családok átmeneti otthonai a hajléktalanság, otthontalanság társadalmi problémájának megjelenését követően, annak kezelésére jöttek létre. Az otthonokban a gyermekek, és a szülők együttes elhelyezésére van lehetőség. Az intézmények működtetésének az a célja, hogy megakadályozza a családok szétesését, és lehetővé tegye, hogy a gyermekek saját családjukban nevelkedjenek. Ugyanakkor fontos látni, hogy a hazai intézményrendszer diszfunkcionálisan működik, jellemző a vándorcsaládok jelensége, a mulasztásos jogsértés következménynélkülisége és az egymásra épülő szociális ellátások hiánya. A cikk zárásaként két esetet ismertetünk, amelyek prezentálásával az a célunk, hogy láttassuk az olvasóval az anyaotthon missziójának fontosságát. Egy ilyen intézmény és az ott történő tanulás, szocializáció egy-egy ember életét teljesen megváltoztathatja, pozitív irányban befolyásolhatja.

Kulcsszavak: anyaotthon, családok átmeneti otthona, gyermekvédelem, diakónia, szociális munka, egyházi szociális gondoskodás